

**КОЕФИЦИЕНТ НА ИКОНОМИЧЕСКА
ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ
НА ЕЖЕДНЕВНАТА МОБИЛНОСТ НА
РАБОТНАТА СИЛА**

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	3
1. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА КОЕФИЦИЕНТА	4
2. ИЗПОЛЗВАН МЕТОД ЗА КОНСТРУИРАНЕ.....	4
3. ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА КОЕФИЦИЕНТА НА ИКОНОМИЧЕСКА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ НА МОБИЛНОСТТА НА РАБОТНАТА СИЛА	9
4. ПОЛЗИ И ПРИЛОЖЕНИЕ НА КОЕФИЦИЕНТА НА ИКОНОМИЧЕСКА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ	10
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	11

УВОД

В съвременната икономика мобилността на работната сила е от съществено значение за нейната конкурентоспособност и устойчивост. Голяма част от заетите лица ежедневно пътуват до работното си място, поради което е необходимо служителите/работниците да разполагат с инструменти за рационално вземане на решения относно своята трудова мобилност. **Коефициентът на икономическа целесъобразност на мобилността на работната сила**, разработен в рамките на проект "Партньорство за промени", има за цел да предостави на заетите лица достъпен и ефикасен метод за оценка на основните икономически ползи и разходи, свързани с тяхното ежедневно пътуване до работното място в рамките на близки разстояния, без да се изисква промяна на местоживеенето. Този коефициент служи като инструмент за оценка, чрез който служителите/работниците могат да изчислят дали тяхното ежедневно пътуване до работното място е икономически оправдано. В него се вземат предвид някои основни фактори като времето за пътуване и свързаните разходи, което улеснява вземането на информирано решение относно потенциалната географска трудова мобилност. Тази оценка може да подпомогне заетите лица в техните усилия да постигнат по-добър баланс между разходите за пътуване и професионалните ползи от мобилността.

Мненията, изразени в текста, отразяват вижданията на авторите и не задължително представят официалните позиции на Българската търговско-промишлена палата (БТПП), Конфедерация на труда "Подкрепа" и Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ).

1. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА КОЕФИЦИЕНТА

Основната цел на Коефициента на икономическа целесъобразност е да оцени икономическата оправданост на географската трудова мобилност на работната сила в рамките на близки разстояния, без необходимост от промяна на местоживеенето. Той разглежда съотношението между икономическите ползи и свързаните с мобилността разходи, за да определи дали тя е икономически изгодна. На базата на получените стойности, всеки работник или служител може да прецени дали предложението за работа във фирма или предприятие извън населеното място, в което живее, е икономически оправдано, като вземе предвид и други неикономически фактори, които могат да повлияят на решението.

2. ИЗПОЛЗВАН МЕТОД ЗА КОНСТРУИРАНЕ НА КОЕФИЦИЕНТА

Позовавайки се на резултатите от проведеното емпирично социологическо проучване сред трите целеви групи (работодатели, заети лица, браншови организации и др. заинтересовани страни) в рамките на настоящия проект, за конструирането на Коефициента на икономическа целесъобразност на вътрешната географска трудова мобилност ще бъде използван методът на съотношението между ползи и разходи (**Cost-Benefit Analysis - CBA**). Това е класически и широко използван подход за оценка на икономическата ефективност както на различни проекти, така и на индивидуални решения. Неговата приложимост е особено подходяща при оценка на ползите и разходите от започване на нова работа извън населеното място, тъй като позволява систематично и обективно сравнение на очакваните финансови и нефинансови ползи с потенциалните разходи.

Този метод има своите предимства при измерването на икономическата целесъобразност на мобилността на работната сила, защото:

- Предлага ясен и разбираем подход за изчисляване на икономическата целесъобразност чрез количествено измерване на ползи и разходи;
- Дава обективна представа за реалната стойност на предложението за трудова мобилност;

Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027
Проект „Партньорство за промени“, Договор BG05SFPR002-1.005-0001-C01

- Насърчава систематичен подход към вземане на решения, от гледна точка на избягване на субективни решения, базирани на частична информация или лични предположения;
- Гъвкав е и може да се адаптира към различни ситуации;
- Резултатите от анализа са лесни за визуализация и комуникация, като ползите и разходите могат да бъдат представени в графична или таблична форма, което ги прави лесно разбираеми и подходящи за споделяне с други заинтересовани страни;
- Предоставя възможност на работникът/служителят да обмисли всички аспекти на предложението, вместо да взема импулсивни решения на база само на емоционални или краткосрочни фактори;
- Осигурява обективност и систематичност на анализа, което е особено важно при решения, свързани с вътрешната трудова мобилност.

3. ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА КОЕФИЦИЕНТА НА ИКОНОМИЧЕСКА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ

Коефициентът на икономическа целесъобразност на вътрешната географска трудова мобилност измерва съотношението между основните икономически ползи и разходи, свързани с ежедневното пътуване на работници/служители в рамките на близки разстояния, без необходимост от промяна на местоживеенето. Случаят е следният: едно лице е заето във фирма, като работното му място е в същото населено място, в което живее. Получава предложение да работи в друго населено място, отстоящо на сравнително близко разстояние, като може да пътува ежедневно. Въпросът е дали да приеме предложението?

Отговор може да даде Коефициента на икономическа целесъобразност:

$$\text{Коефициент на икономическа целесъобразност} = \frac{\text{Икономически ползи}}{\text{Разходи}} * 100\%$$

Коефициентът се изчислява, като се премине през следващите основни стъпки:

1. Попълване на матрица съдържаща N на брой въпроси, отговорът на които идентифицира основните икономически ползи и разходи както следва:

КАТЕГОРИЯ 1: ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛЗИ

Q1. Моля, отбележете какъв е размерът на месечната заплата „чиста сума“, която получавате след удържки (т.е. след като са приспаднати данъците и осигуровките) на сегашното работно място?

.....

Q2. Моля, отбележете какъв е размерът на месечната заплата, чиста сума“, която ще получите на новото работно място след удържки (т.е. след като са приспаднати данъците и осигуровките)?

.....

Q3. Моля, отбележете каква е общата стойност на допълнителните финансови и социални придобивки (ваучери за храна и дрехи, безплатни напитки и кафе, добавки за транспорт, допълнителна здравна осигуровка, пенсионни планове и т.н.), които получавате на месец в момента?

.....

Q4. Моля, отбележете каква е общата стойност на допълнителните финансови и социални придобивки (ваучери за храна и дрехи, безплатни напитки и кафе, добавки за транспорт, допълнителна здравна осигуровка, пенсионни планове и т.н.), които ще получите на месец на новото работно място?

.....

Q5. Моля, посочете размера на допълнителните бонуси, които получавате за празници като Коледа, Великден или други важни събития на сегашното си работно място. Ако не получавате такива бонуси, отбележете „0“

.....

Q6. Моля, посочете очаквания размер на бонусите за същите празници на новото си работно място, ако имате информация. Ако не очаквате да получавате бонуси или нямате информация, отбележете „0“

.....

Q7. Колко часа на ден работите на сегашното работно място?

- 8 часа
- 4 часа
- Друго:

Q8. Колко часа на ден ще работите на новото работно място?

- 8 часа
- 4 часа
- Друго :

КАТЕГОРИЯ 2: РАЗХОДИ

Q9. Моля, отбележете стойността на месечните Ви разходи за наем на жилище в момента (ако не ползвате наем жилище в населеното място, отбележете „0“)

.....

Q10. Моля, отбележете стойността на месечните Ви разходи за наем на жилище (при наемане на жилище за преспиване през седмицата) на новото работно място

.....

Q11. Моля, отбележете стойността на месечните Ви разходи за транспорт до работното място в момента

.....

Q12. Колко ще Ви струва пътуването до новото работно място на месец?

.....

Q13. Колко време Ви отнема пътуването до сегашното работно място в двете посоки (в минути) – отиване и връщане?

.....

Q14. Колко време ще Ви отнеме пътуването до новото работно място в двете посоки – отиване и връщане (в минути)?

.....

Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027
Проект „Партньорство за промени“, Договор BG05SFPR002-1.005-0001-C01

Q15. Моля, отбележете стойността на допълнителните други разходи (кафе, обяд, облекло...) на месец на сегашното си работно място

.....

Q16. Моля, отбележете стойността на допълнителните други разходи за (кафе, обяд, облекло...) на месец на новото работно място

.....

4. ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА СТОЙНОСТТА НА КОЕФИЦИЕНТА НА ИКОНОМИЧЕСКА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ

Стойността на коефициента се изчислява автоматично, след като се попълнят необходимите данни. Формулата се интегрира в електронен формуляр или приложение, което дава автоматична обратна връзка.

Интерпретация на резултатите:

- **Коефициент над 100%: Ежедневната трудова мобилност е икономически целесъобразна**

При стойност на коефициента над 100% ползите от ежедневната мобилност надвишават разходите, което означава, че работникът/служителят има икономическата изгода при приемане на предложението за работа извън населеното място. Това показва, че потенциалните печалби и предимства от мобилността са по-големи от необходимите разходи, като например разходи за пътуване или време, вложено в придвижване.

- **Коефициент точно 100%: Неутрална ежедневна трудова мобилност:**

Ползите и разходите са равни. Ежедневната мобилност е неутрална, т.е. не носи допълнителна икономическа изгода за конкретния работник/служител, но и не води до загуби. В този случай, приемането на работа в друго населено място няма да се отрази съществено върху икономическото положение на лицето, но може да се обмислят и други фактори като лични предпочитания, кариерно развитие или условия на работа, бъдещо трайно преместване и др.

- **Коефициент под 100%: Ежедневната трудова мобилност не е икономически целесъобразна**

Разходите надвишават ползите. Това означава, че приемането на работа в друго населено място би довело до загуби за работника или служителя, тъй като разходите за пътуване, време или други свързани разходи биха надминали очакваните икономически предимства. В този случай се препоръчва внимателно обмисляне на предложението за работа, като се вземат предвид и други неикономически фактори, които биха могли да компенсират финансовите загуби.

5. ПОЛЗИ И ПРИЛОЖЕНИЕ НА КОЕФИЦИЕНТА НА ИКОНОМИЧЕСКА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ

Разработването на Коефициента на икономическа целесъобразност на вътрешната трудова мобилност носи редица ползи за работната сила като например:

Подобри възможности за заетост:

- Коефициентът помага на работниците/служителите да вземат информирани решения относно преместването в нов регион, като им показва дали мобилността може да им донесе по-високи доходи или по-добри условия на труд.
- Те могат да преценят дали разходите за преместване (като разходи за жилище, адаптация и пътуване) са оправдани от икономическите ползи.

Повишаване на сигурността на работното място:

- Работниците/служителите могат да се ориентират по-добре към региони с по-ниска безработица или по-високо търсене на тяхната квалификация, което увеличава шансовете им за дългосрочна заетост.

Повишаване на личните доходи:

- Ако коефициентът показва, че мобилността води до значителни икономически ползи, работникът/служителят може да се премести в регион с по-високи заплати или по-добри възможности за кариерно развитие.

Подобрено качество на живот:

- Мобилността може да бъде оценена и от гледна точка на достъпа до по-добра инфраструктура, здравеопазване и социални услуги, които също допринасят за по-добро качество на живот.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение, изчисляването на коефициента на икономическа целесъобразност на вътрешната трудова мобилност предоставя нов подход към оценката на ефективността на трудовите ресурси и тяхната мобилност. Чрез съчетаване на важни фактори като времето за пътуване до работното място и съотношението между ползи и разходи, той може да се превърне в ключов инструмент за управлението на човешкия капитал в съвременните фирми/предприятия. Анализът подчертава значението на оптимизацията на вътрешната трудова мобилност, която е не само от полза за работодателите чрез повишаване на производителността и намаляване на оперативните разходи, но също така и за работниците/служителите, подобрявайки тяхната удовлетвореност и баланс между личен и професионален живот. Една от основните ползи на този коефициент е способността му да отчете набор фактори, които често се пренебрегват в традиционните модели за управление на човешките ресурси. Той може да допринесе за по-информирано планиране на работни маршрути, дистанционна работа или промени в локациите на фирмите, което в дългосрочен план би могло да доведе до по-устойчиви икономически и социални резултати. В допълнение, той може да бъде използван и като база за политически решения в областта на трудовата заетост, регионалното развитие и транспортната инфраструктура. Накрая, този коефициент предлага значителен потенциал за допълнителни изследвания и усъвършенствания. Възможно е разширяване на модела чрез включване на допълнителни фактори като екологични въздействия и промените в динамиката на работната сила. По този начин, инструментът може да бъде доразвит, за да посрещне нуждите на бъдещия пазар на труда и да предостави още по-цялостни решения за икономическата и социалната устойчивост на работната сила.